

գուզակցվում են քաղաքային բնակչության արագ աճով և գյուղում քաղաքային մշակույթի տարածմամբ, կյանքի են կոչում ազգային մշակույթի կառուցվածքային և որակական փոփոխություն: Բնակչության որոշակի տեղաբաշխումը հոգուտ քաղաքների / ՀՍՍՀ քաղաքներում ապրում է բնակչության 66 օ/օ / առաջացում են մի շարք պրոցեսներ, որոնց մեջ կարելի է նշել ազգային մշակույթի ադապտացված առանձնահատուկ գծերի դրսևորումը արդի քաղաքային միջավայրում:

2. Այդ առանձնահատուկ գծերի դրսևորման պատճառներից են քաղաքի բնակչության ձևավորման սոցիալ-տնտեսական պայմանները, որոնք ունեն թե ընդհանուր, թե միայն տվյալ քաղաքին բնորոշ տարրեր, ինչպես նաև ուրբանիզացման նախօրյակին եղած տվյալ ազգության հասարակական կենցաղի ֆոնդը: Այդ ամենով է պայմանավորվում քաղաքի միջավայրի որոշ առանձնահատկությունների առաջացումը, փոփոխությունը և զոյառուումը, որոնք բնորոշ են այդ պրոցեսին ընդհանրապես, տվյալ ազգությանը՝ մասնավորապես:

3. Քաղաքների բնակչության ձևավորման գլխավոր աղբյուրը վերաբնակիչ խմբերն են, ուստի ամեն մի քաղաքում կառարվում են այդ խմբերի ադապտացիոն պրոցեսներ, որոնց ընթացքում էլ տեղի է ունենում այդ առանձնահատուկ ապրելակերպի տարրերի ձևավորումը:

4. Ադապտացիոն պրոցեսի օրինաչափ փուլներում առաջանում են տարբեր որակի ներպարփակ մարդկային խմբեր, որոնք հիմք են հանդիսանում նշված առանձնահատկությունների դրսևորմանը: Այդ խմբերի առաջացումը, զոյառուումը և տնտեսացումը կախված է քաղաքի սոցիալական կառուցվածքից, ժողովրդական տնտեսությանը բնորոշ զարգացման ընթացքից:

Ռուբեն Օհանջանյան

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԷԹՆՈՍՈՍՏԻՈԼՈԳԻԱՆԱՆ

ՈՒՍՈՒԽՆԱՍԻՐՄԱՆ ՄԻ ԶԱՆԻ ՀԱՐՑ

/ Ըստ Երևան քաղաքի բնակչության էթնոսոցիոլոգիական հետազոտման արդյունքների /

Ազգային հարաբերությունների վերլուծությունը կառարվում է ազգային դիրքորոշումների և ազգային ստերեոտիպերի միջոցով:

1. Դիրքորոշումը դա որոշակի գործողություն կառարելու պատրաստ լինելն է: Այն պատմականորեն ձևավորված պահանջմունքներն-

րի և դրանց բավարարման օբյեկտիվ հնարավորությունների արտացոլումն է / գործունեության ուղղվածության ձևով/։ Ազգային դիրքորոշումները բացահայտվել են՝ ա/ խառը ազգային ամուսնությունների, բ/բազմազգ կոլեկտիվում աշխատելու նկատմամբ առկա վերաբերմունքով։

Հետազոտության նյութերը ցույց են տալիս, որ նրանք քաղաքի բնակչությանը բնորոշ են դրական էթնիկ դիրքորոշումներ։ Հարցվողների 90,0 օ/օ-ը գտնում է, որ համատեղ աշխատանքում ազգային կազմը չի ազդում կոլեկտիվի հարաբերությունների վրա։

Ազգային դիրքորոշումների բովանդակությունը մեծապես կախված է անձանց մշակութային, սոցիալ-մասնագիտական մակարդակից, ժողովրդագրական տվյալներից, հոգեբանական առանձնահատկություններից և այլն։ Միջազգյա / խառը/ ամուսնությունների նկատմամբ ֆիզիկական աշխատանքով զբաղվողների բացասական դիրքորոշումների տոկոսը մտավոր աշխատանքով զբաղվողների համեմատությամբ մեծ է։ Կանայք ավելի բացասական դիրքորոշում ունեն դեպի միջազգյա ամուսնությունները, քան տղամարդիկ։ Նյութերը ցույց են տալիս, որ տարիքի բարձրացման հետ մեծանում է դեպի խառն ազգային ամուսնություններն ունեցած բացասական դիրքորոշումների տոկոսը։

2. Ազգային հարաբերությունների ինդիկատոր են նաև ազգային ստերեոտիպերը։ Ազգային ստերեոտիպն ազգի անդամների սխեմայացված, պարզեցված պատկեր է՝ հուզական երանգավորմամբ։

Էթնոսոցիոլոգիական մեթոդը հնարավորություն է տալիս վերլուծելու ազգային ստերեոտիպերը վերջինիս բաղադրիչների միջոցով։ Բացահայտվել են հայկական էթնոսի հետ առավել ինտենսիվորեն հաղորդակցվող ռուսական և վրացական էթնոսների, ինչպես նաև սեփական՝ հայկական էթնոսի բնորոշ գծերը։

Բովանդակային առումով ստերեոտիպերը դասակարգվել են՝

1. բարոյա-էթիկականի, 2. հուզա-կամայինի, իսկ հուզական բևեռացմամբ՝ ա/ դրականի և բ/ բացասականի։ Ազգային ստերեոտիպերի բովանդակությունը նույնպես կախված է անձանց սոցիալ-մասնագիտական, կրթական մակարդակից, ժողովրդագրական տվյալներից, գործունեության որոշ ոլորտներից / միջէթնիկ շփման ձևեր/ և այլն։

Մտավոր աշխատանքով զբաղվողները ֆիզիկական աշխատանքով զբաղվողների համեմատությամբ ավելի շատ բացասական ստերեոտիպեր են վերագրում թե սեփական, թե այլ էթնոսների։ Տղամարդիկ կանանցից շատ են հուզա-կամային էթիկական ստերեոտիպեր վերագրել էթնոսներին

էթնիկ ստերեոտիպերն առավել մեծ տարածում ունեն 30-50 տարեկանների շրջանում: Ամեն տարի և համախ հանրապետության սահմաններից դուրս եկող անձանց միջավայրում բացասական էթնիկ ստերեոտիպերի քանակը հանրապետության սահմաններից դուրս չեկողների համեմատությամբ քիչ է: Առաջիկաները երկրորդներից ավելի շատ են բացասական ստերեոտիպեր վերագրում սեփական էթնոսին:

Ստացված բազմաթիվ էթնիկ ստերեոտիպերը չեն տարբերվում զանազան սոցիալ-ժողովրդագրական՝ դերերում գտնվող անձանց վերագրվող ստերեոտիպերից: Սա ցույց է տալիս, որ էթնիկ ստերեոտիպի գոյատևման հիմնական նախապայմաններից է ցեղանունը /էթնոնիմ/, որն ամբողջացնում, ներառում է իրականության բազմաթիվ երևույթներ թե՛ պատկերային, թե՛ բառային ձևերով:

3. էթնիկ դիրքորոշումների և էթնիկ ստերեոտիպերի միջև հուզական բևեռացմամբ համապատասխանություն չնկատվեց: Սա ցույց է տալիս, որ անհրաժեշտ է՝ ա/ ուսումնասիրել էթնիկ դիրքորոշման կապն էթնիկ ստերեոտիպի ամբողջական պատկերի, այլ ոչ միայն բաղադրիչների հետ, ե/ բացահայտել պրոբլեմային իրավիճակներում վարքի դրդապատճառների առաջացման գործում հոգեկան երևույթների նշանակությունը:

Հրանուշ Առաքելյան

ԶԵՐՔԵԶԱՆԱՅԵՐԻ ԷԹՆԻԿ ԻՆՔՆԱԳԻՏԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՁԸ

1. Վերջին ժամանակներս սովետական ազգագրության մեջ մեծ ուշադրություն է դարձվում էթնիկ ինքնագիտակցության՝ որպես էթնիկ պատկանելությունը որոշող տարրի դերին: Մարդահամարի ժամանակ այս տարրը կամ, որ նույնն է, էթնիկ պատկանելության սուբյեկտիվ որոշումը համարվում է ամենազիջավորը: Սակայն հայտնի են դեպքեր, երբ այս կամ այն իրավիճակում առանձին մարդիկ կամ մարդկանց խմբեր դժվարանում են որոշել իրենց էթնիկ պատկանելությունը: Հենց այս կարգի խմբերից են եղել չերեքզահայերը XIX դ. վերջին- XX դ. սկզբներին:

2. Մինչև XIX դ. կեսերը, ապրելով չերեքզաների մեջ, այս խումբն իրեն համարել և անվանել է հայ: Այդ հանգամանքին